

NOVOTNY TIHAMÉR

Plazma állapotú sejt-univerzumok

Romvári Márton művészetéről

NOVOTNY TIHAMÉR (1952) Budapest

Alkotónk – saját bevallása, szíves közlése szerint – eredendően nem akart képzőművésszé válni. Az általános iskolában inkább a sport érdekelte őt. Az elhatározás, a döntés, hogy mégis a családi tradíció irányába induljon el, nyolcadik osztályos korában született meg benne, hiszen nagyapja, Romvári József (1926–2011) több évtizeden keresztül a MAFILM díszlettervezője, a Színház- és Film-művészeti Főiskola scenikatanára volt;¹ édesapja, Romvári János (1953) szerteágazó alkalmazott művészeti tevékenységgel és irányítással foglalkozó aktív, sokoldalú képzőművész;² édesanyja, Kutas Eszter (1951) pedig – aki szakmai végzettsége szerint ötvös és faszobrász – egyetemi diplomával rendelkező tárgyrestaurátorként tevékenykedik.³ A családi tradíció persze tehetség és szorgalom nélkül mit sem ér. Mindezeket mérlegelve, elhatározásának helyességét a sok-sok rajzolás, majd a „kisképző” szobrász és festő szakának elvégzése bizonyította, végül a Képzőművészeti Egyetem festőművészeti diplomájának 2001-ben történő megszerzése igazolta.

Be kell vallanom, hogy nem tudom nem elfogódottsággal s elfogultsággal nézni, szemlélni Romvári Márton majd húsz éve tartó művészetét – amely már jó ideje egy igen meggyőző erejű, módszerét, szemléletét tekintve fonalszerű következetességgel haladó, vagy még inkább egy levélerezet végtelenített növekedéshez hasonlítható szerves folyamatra emlékeztet engem –, hiszen velem egyidős szüleit fiatal korom óta ismerem, s több lelkesítő dolgot köszönhetek nekik. Többek között Romvári János kiállításának megnyitását még egyetemista időszakomból, 1981-ben Sátoraljaújhegyen, tehát ezen a pályán: debütálásomat. S a véletlen úgy hozta, hogy ő volt életem első könyvének grafikai szerkesztője is 1986-87-ben.⁴

Romvári Márton esetében is – akinek testi, lelki és szellemi habitusa a szememben, a tudatomban éppoly zavarba ejtően tökéletes, mint természetes keveréke az öröklött géneknek és a szerzett tulajdonságoknak – azt tapasztaljuk (akárcsak korosztályának más művészegyedeinél), hogy hamar megtalálja azokat az érzékeny értelmezőket, empatikus művészettörténészeket (mondhatnám, utastársakat), akik alapvető módon és hosszú távban gondolkodva képesek megfejteni, megfogalmazni, valamint előre látni megfigyelt alanyuk jellegzetes irányvonalait, sajátosságait és módszereit.

Ilyen szellemi utastárs például Beke Zsófia művészettörténész, aki már 2003-ban megtalálta a kulcsszavakat Romvári Márton festészeti céljainak, szándékainak megfejtéséhez. Ő többek között azt írja az alkotó első komolyabb katalógusának előszavában, hogy: „Romvári Márton fiatal, kísérletező művész, aki a kezdetben realista képtémák festői felületeinek s a több rétegben felvitt különféle anyagok megmunkálásán keresztül talált rá a felülnézetre mint festői témára s egyben absztrahált felületre. Ettől kezdve válik számára a felülnézet az absztrakció sejtelmes kiindulópontjává, mely által képeinek felszíne, felülete és motívumai egyaránt saját útvonalra találnak, meglepve alkotójukat s a kép nézőit egyaránt újabb és újabb asszociációkkal s a néhai tárgyi világra vonatkoztatott, azóta absztrahálódott utalásokkal.”⁵

Ezeknek az átértelmeződő, egyre inkább elvonatkoztatottabbá váló felülnézeti tárgyábrázolásoknak, valamint legfőképp a Vajda Lajos-, Korniss Dezső-, Derkovits Gyula- vagy Daniel Spoerri-féle asztal fölé hajló, az uzsonnázó vagy ebédelő látószögét megtréfáló csendéleteknek a világából alakul ki az az absztrakt-organikus, a horizontális síkot vertikálisba fordító romváris képtípus, amely mára áttetszően olvadékony, *bioromantikus* sejtszerűségében szinte kizárólagossá vált művészünk életében, alkotótevékenységében. Tudniillik a felülről szemlélt étkezési tárgyak az egyszerűsítés következményeként teljesen megváltoznak, már-már hasonlatokká (!) válnak: „hol egy tál pirítós (*Kétszersült*) tűnik első látásra kártyalapoknak vagy társasjátéknak (*Toast*); hol a tányér körül szétszórt kanalak tetszenek – mikroszkóp alatti képként – petesejt körül nyüzsgő spermiumoknak (*Kanalak*); vagy a tükörtojás ölt kozmikus méreteket és hasonlít naplementére, holdra vagy valamilyen más bolygóra” – fogalmazza ugyanott igen találóan Beke Zsófia.⁶

ROMVÁRI MÁRTON (1975) Mogyoród

Egy visszatekintő beszélgetésben a következőket mondja Romvári Márton arról a bizonyos el nem engedett fonálról, amely majdhogynem a kezdetektől egy irányba viszi őt: „nagyon korán rájöttem, hogy az tetszik, amikor a figuratív látvány a sík felé absztrahálódik. Például Vermeer, Holbein vagy Matisse művein. Ezeknél a művészeknél egyszerűsödik a látvány, vagy a környezet lesz dekoratívabb.

Amikor az első absztrakciós próbálkozásaim voltak a fősulin, árnyékokat raktam a faltok mögé, mintha az mégis térben lenne, miközben már felvállaltan sík, így jött vissza a plaszticitás. A kulisszatér, a kis távolság és a felülnézet, mint egy dombormű, úgy működött. Aztán szépen lassan a felületek felé haladtam, most meg már egészen anyagcentrikus lettem a lakkfelületek miatt. [...] Az organikus és absztrakt festészeti irányok azok, amelyek számomra vonzóak, például Keserü Ilona vagy Mulasics László [1954–2001]. [...] Én azt szoktam mondani, hogy nem ihlet függvénye ez, hanem egy el nem engedett fonál, amelybe kapaszkodik az ember, amit húz, és így időközönként egy-egy képet hagy maga után a fonál mentén. Lerakódnak jobbra-balra a dolgok, de a fonál egy irányba visz. [...] Az elmúlt pár évben érkeztem olyan helyzetbe, és alakult olyanná az alkotói módszerem, hogy kezdek nemcsak előre, hanem szélesítve is fogalmazni, ugyanazt a gondolatot kiteljesíteni.”⁷

2011-ben Mészáros Zsolt művészettörténész újabb figyelemre méltó megállapításokat tesz Romvári Márton festészetével kapcsolatban. Többek között bevezet egy új fogalmat, a plazmaállapotét, amellyel minden bizonnyal a művész képein megjelenő „plazmaállapotú” színmezők, sejtyszerű színfoltok, fluid színelületek és vonalak sugárzó, fénylő, illetve más-más színhőmérsékletű erejére, sűrűségére, intenzív interferenciájára és transzparenciájára kívánt utalni. A szerző a fizika és a kémia világából kölcsönzött metaforáját a következőképp indokolja: „a három klasszikus halmazállapoton kívül, mint légnemű, folyékony és szilárd, létezik egy negyedik is, a plazmaállapot. A plazma, mint a csillagok alkotóeleme a leggyakoribb anyag a világegyetemben. Belső szerkezetét tekintve leginkább egy olyan mágneses erőterként írható le, ahol a részecskék szabadon mozogva kölcsönhatásba lépnek egymással. Mikroszkopikus alakzat, amely alapegység, de összeér benne az idő és a tér. Inspiráló fogalmi keretet kínálhat Romvári Márton festészetének megértéséhez, amely jellemző tulajdonságát tekintve szintén ilyen mezőként modellálható. A fiatal művész számára hamar kikristályosodott pályája elején, hogy a felületek, vonalak, színek egymáshoz való viszonyában, egymással való feszültségében, ritmusában keresse az igazi örömet a festészethez.”⁸

S az örömen túl Mészáros Zsolt Romvári Márton festészetének kulcsfogalmai közé sorolja: a kísérletező energiát; az áteresztő rétegekben történő gondolkodást; a faktúrák és textúrák (felületek, ecsetkezelések, anyagszerkezetek) gazdagságát; a térbeli mélységek egyszerre mikroszkopikus és „csillagközi” illúzióját és valóságát; a visszatérő motívumok és alapelemek ténylegesen soha meg nem ismételt variációit és változatait; valamint a szándékok és a véletlenek ösztönző dialektikáját. „Ezért az életmű nem választható szét élesen korszakokra, hanem olyan organikus struktúráként írható le, amelyben az elemek pulzáló intenzitással keringenek; egyikük felerősödik, másikkal elhalványul, áttűnnek, eltűnnek, majd ismét megjelennek” – foglalja össze mondandóját Mészáros ugyanott.

Nem véletlen tehát, hogy a művész olyan címszavak köré rendezi festészeti „sorozatait”, „ciklusait” (objektjeit, fotogramjait, kollázsait), mint például: *rétegek; emlékek; labirintusok; epizódok; csíkok; sávok; hullámok; kapuk; átjárók; energiagömbök; csurgások-horizontok; mozaikok; tükröződések-víztükrök; élő vizek; sejtek; univerzumok; bioformák; fűrtök; felhők; kollázsok; mozgások; csoportosulások; árnyak; fénygömbök* stb.

S egy 2017-ben kiadott kis katalógusában maga a művész tesz egy újabb fordulópontnak tekinthető „bejelentést”: „sok kísérletezés után találtam rá a lakktechnikára, ami, úgy érzem, a legjobb eszköz annak a vizuális hatásnak az elérésére, amire törekszem. [...] Kíváncsian figyelem a változást, miközben a biomorf képzelet tartományaiban bolyongok. Újabb munkáimban térsíkok jelennek meg, festés közben egyensúlyt teremtek a »tervezett-improvizált« és a »statikusság-elmozdulás« között. A fókusz egy pillanatra fennakad, majd elmerül a formákban, a finoman izzó színekben, a látszólagos és valóságos terekben.”⁹

A művész legutóbbi leporellókatalógusában, amely a budapesti INTOART Galériában megrendezett kiállításához készült 2017–18-ban, Mészáros Flóra kurátor a következőképpen vázolja fel az ifjabb Romváriira vonatkozó aktuális ismereteit: „festészetében évek óta a plaszticitás érzete do-

minál, elsődlegesen egy Jean Arp-féle megoldásokhoz hasonló körforma változatos, plasztikus megjelentetése és lebegtetett módon való ábrázolása. *Kohézió* című tárlatán Romvári »lerombolja« ennek a lebegtetésnek az illúzióját, geometrikus térsíkok alkalmazásával keretek közé szorítja körformáit, mindemellett megváltoztatja képtereinek statikusságát is. A képző felületeit befedő nagy geometrikus síkokat, nem íves megoldásokat ütközteti organikus absztrakt műveiben biomorf formákkal. [...] Változatos technikai kísérletezése révén, így reliefekkel, kulisszaterek építésével vagy a lakktechnika használatával erősít rá ennek a statikus-dinamikus játéknak a hangsúlyára.”¹⁰

Végső soron az irányított véletlenek által modulált képlékeny, színes vízcseppként remegő, s ezért rendkívül asszociatív, fénylő, átláthatóan mélytűző, egyszerre sejtyszerű, majd meg üveggolyóként, ékkőként, felcsiszolt kavicskristályként megdermedő, ugyanakkor „csillagközi” plazmavilágokra is emlékeztető távolságképleteinek s az ezzel ellentétes, majdhogynem siváran matt felületeinek, illetve síkmértani színmezőinek együttes játékaik adják festményeinek elbűvölően varázslatos harmóniáit.

(A művésznek 2018. május 24-én nyílik kiállítása a Pintér Galériában, 1055 Budapest, Falk Miksa utca 10.)

JEGYZETEK

¹ https://hu.wikipedia.org/wiki/Romv%C3%A1ri_J%C3%B3zsef

² <http://janos.romvari.com/>

³ http://www.restauratorkamara.hu/portfolio/portfolio.php?show_user_id=703

⁴ *Első világháborús katonaemlékek antropológiai és művészetszociológiai vizsgálata*, Múzsák Közművelődési Kiadó, 1987.

⁵ *Romvári Márton*, Romi Suli Kft., 2003.

⁶ *Uo.*

⁷ ZAI Viktória, *Mintha gyermek maradnék – Interjú Romvári Márton festőművésszel*, 2011. március 24. http://dekooder.blog.hu/2011/03/24/mintha_gyerek_maradnek_interju_romvari_marton_festomuvelessel

⁸ MÉSZÁROS Zsolt, *Az anyag negyedik halmazállapota – Romvári Márton műveiről*, Romi Suli Kft., 2011. A szerző igen értékes megállapításait a következő kiegészítéssel tehetnénk még érthetőbbé, érzékletesebbé: „A plazma, magas hőmérséklete miatt, intenzív elektromágneses sugárzó is, magyarul rendkívül sok fényt bocsát ki. [...] [A] plazma a leggyakoribb anyag a világegyetemben, messzire elnyúló szakaszokban van jelen a világűrben. A csillagok anyaga plazma, és a csillagközi térben is sok plazma található, de mivel a csillagközi tér nagyon tág, a plazmák pedig próbálják kitölteni a rendelkezésre álló helyet – akárcsak a gázok –, így sűrűségük nagyon kicsi lehet, ezért az ilyen fajta plazmát »híg plazmának« is szokták nevezni. Mivel a csillagok is plazmaállapotban vannak, lövellhetnek ki magukból plazmaadagokat. Ezt nevezik napszélnek. A mi Naprendszerünkben a Nap folyamatosan napszél lövell magából. A napszél elsodródik a világűrben, és természetesen hozzánk is elér. Mivel Földünk körül mágneses mező van, a plazmát pedig a mágneses tér befolyásolja, a napszél az északi és a déli pólus magához vonzza. Ezeket a részeket alakul ki a napszél ionizáló hatására a sarki fény.” <https://hu.wikipedia.org/wiki/Plazma>

⁹ *Kontra Ágnes és Romvári Márton kiállítása*, KorTárs Galéria, Tatabánya, 2017. november 17 – december 31.

¹⁰ 2017. december 08. INTOART Galéria, 1054 Budapest, Garibaldi köz 3.

